

Hemşirelik Öğrencilerinin Savaş Mağduru Bireylere Bakış Açısının Belirlenmesi*

Determination of Nursing Students Perspective of War Victims

Ebru KONAL KORKMAZ¹, Esin ATEŞ², Melek ARDAHAN³

ÖZ

Amaç: Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin savaş mağduru bireylere bakış açısını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmanın evrenini, Ege bölgesinde bulunan bir hemşirelik fakültesinde 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrenciler (N=553) oluşturmuş olup, çalışma 269 öğrenci ile tamamlanmıştır. Araştırma verileri, literatür taranarak oluşturulmuş anket formu aracılığıyla toplanmıştır. İstatistiksel analizde sayı, ortalama, yüzdelik dağılım, ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki ise lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %42.8'i birinci sınıf, %57.2'si dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin savaş mağduru bireylere bakış açıları incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin %57.8'inin kararsız, 32.5'inin olumsuz bakış açısına, dördüncü sınıf öğrencilerinin %54.8'inin kararsız, %32.2'sinin olumsuz bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin genel olarak savaş mağdurlarına karşı olumsuz bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Ayrıca ülke için kültürel tehdit olarak görenlerin oranı da yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, hemşire öğrenciler, hemşire

ABSTRACT

Aim: The research was carried out to determine the perspective of nursing students to individuals who are victims of war.

Method: The population of the cross-sectional type research consisted of 1st and 4th grade students (N = 553) studying at a nursing faculty in the Aegean region in the 2016-2017 academic year and the survey with 269 students was completed. The research data were collected through a questionnaire created by scanning the literature. In statistical analysis, number, mean, percentage distributions, mean and standard deviation were calculated. The relationship between the variables was examined by logistic regression analysis.

Results: 42,8% of the students included in the research are first grade students and 57,2% are fourth grade students. When the students' perspectives on the victims of war were analyzed, it was determined that first-year students had 57,8% undecided, 32,5% had negative views, and fourth-year students had 54,8% undecided 32,2% negative views.

Conclusion: It has been determined that nursing students generally have a negative attitude towards victims of war. In addition, the rate of those who see it as a cultural threat for the country is high.

Keywords: War, nursing students, nurse.

GİRİŞ

Tarihin hemen her döneminde bir olgu olarak varlığını devam ettiren göçmenlik konusu belki de gittikçe artan bir öneme sahiptir. Günümüzde göçmen gruplarının içinde savaş mağdurları en önemli kategoriyi oluşturmaktadır (1). Türkiye, coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle

önemli bir göç ülkesidir. Tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere, geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca savaş mağduru bireye ev sahipliği yapmıştır (2,3). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı verilere göre ülkemizde 25 Nisan 2019 itibarıyla resmi olarak 3 milyon 605 bin 615 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır (4).

Başlangıçta Suriye'de yaşanan iç savaşın biteceği ve savaş mağdurlarının Türkiye'de kısa bir süre kalacağı varsayılmıştır. Bu bağlamda geçici önlemler alınarak çadır kentlerde yaşam başlamıştır. Ancak aradan geçen süre içinde Suriye'deki iç savaş sonra ermemiştir (5,6). Aksine ülkelerine geri dönmesi planlanan savaş

1-Arş.Gör. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

E-posta: ebruknl@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-3276-3323

2-Arş.Gör. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

E-posta: esinates0@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-0668-3423

3-Prof.Dr. Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

E-posta: melekardahan@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0910-9056

*4th World Conference on Health Sciences (HSCI-2017), 28-30 April 2017, Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

Gönderim Tarihi:16.04.2020 - Kabul Tarihi: 01.07.2021

mağdurlarının sayısı gün geçtikçe artmıştır. Suriyeli savaş mağdurları 2014 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesine dayanarak hazırlanan yönetmelik ile “Geçici Koruma Statüsü’ne alınmıştır (7-9). Bireylerin geçici koruma altında olmaları, normal bir vatandaş veya mülteci gibi devlet olanaklarından yeteri kadar yararlanamamalarına neden olmaktadır. Temel sağlık, eğitim gibi olanaklardan yararlanmalarına izin verilse de eğitim sistemi, dil, kültür gibi farklılıklar erişim konusunda güçlük çekmelerine yol açmaktadır (10). Ayrıca maddi durumu yetersiz olanların ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması vatandaşta bireylerin sosyal ve ekonomik bir yük olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bu durum yabancı-vatandaş ayrımının daha da pekiştirmesine yol açmaktadır (11).

İnsan yaşamının en kişisel ve özel yönleri ile ilgilenen bir meslek olan hemşirelik birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, gelişmesine yardımcı olma, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden bütünlüğünün bozulması halinde iyileştirme ve eski durumunu yeniden kazanmasını sağlamayı amaçlayan bir meslektir. Hemşireler hizmet alanlarında farklı kültürlerden farklı hikâyelerle gelen, değişik inanç ve tutumları olan bireylerle karşılaşan ve en fazla paylaşımı olan meslek gruplarının başında gelmektedir. Hemşireler bakım hizmetlerini sunarken Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN)’ in yayınladığı etik kurallara bağlı kalmalıdır (12). ICN Etik Kodu’ da hemşireliğe gereksinimin evrensel olduğunu, hemşireliğin özünde; insan yaşamına ve insan haklarına ulus, dil, din, cins, inanç, yaş, politik görüş ve sosyal statü farkı gözetmeksizin değer ve saygı olduğunu belirtir (13). Hemşirelik bakım sisteminde hemşirelerin günümüzdeki ve gelecekteki hemşirelik sürecini bütüncül bir yaklaşımla ve tarafsız uygulayabilmeleri de hemşirelik eğitim programları ile sağlanabilir (14).

Ülkemizde sayıları her geçen gün artan göçmen, mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimi, sağlık gereksinimleri gibi konulara ilişkin pek çok çalışma bulunurken sağlık çalışanlarının özellikle de hemşirelik öğrencilerinin savaş

mağdurlarına bakış açısını, tutumlarını inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Savaş mağduru bireylere yönelik olumsuz bir tutumun geliştiği bu günlerde, hemşirelik okullarında eğitimciler kendi etnik özellikleri ne olursa olsun örnek tutumlar sergileyerek, öğrencilerde bütüncül hemşirelik bakımına yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleri açısından büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bakış açısıyla araştırma, hemşirelik öğrencilerinin savaş mağduru bireylere bakış açısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

GEREÇ YÖNTEM

Kesitsel tipteki araştırmanın evrenini, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi’nde 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (N=553). Evrenden örneklem seçimine gidilmiştir. Evrendeki birey sayısı biliniyorsa formülünden yararlanılarak örneklem belirlenmiştir (n=269). Örneklem alınacak öğrenciler için ise tabakalı rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır. Birinci sınıflardan 154 öğrenci, dördüncü sınıflardan 115 öğrenci basit rastgele yöntem ile seçilmiştir. Veri kaybı düşünülerek her sınıfta orantısız olarak fazla anket uygulanmış ve çalışma 269 öğrenci ile tamamlanmıştır.

$$t^2pq$$

$$n = \frac{t^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

Araştırma verileri, literatür taranarak oluşturulmuş anket formu aracılığıyla toplanmıştır (3,9). Anket formu öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, yurt dışında bulunma durumları, farklı kültürden bireylerle arkadaşlık kurma ve savaş mağdurlarına bakış açılarını belirlemeye yönelik 27 sorudan oluşmaktadır. Araştırmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu’ndan yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci hemşirelere çalışmanın amacı açıklanmış ve öğrencilerin yazılı ve sözlü onamı alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 20.0 programında (Chicago, IL) değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizde

sayı, ortalama, yüzdelik dağılımları, ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki ise lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %42,8'i birinci sınıf, %57,2'si dördüncü sınıf öğrencisidir. Birinci sınıf öğrencilerinin %96,8'i kadın, yaş ortalaması 19,701±0,93, dördüncü sınıf öğrencilerinin %86,1'i kadın, yaş ortalaması 23,10±1,02'dir. Çalışma popülasyonunun tanımlayıcı özellikleri Tablo 1' de belirtilmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı Özellikler, İzmir, 2017

Değişkenler	1.Sınıf		4. Sınıf	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş				
18-20	132	85,7	-	-
21-23	22	14,3	84	73,0
24-26	-	-	31	27,0
Cinsiyet				
Kadın	149	96,8	99	86,1
Erkek	5	3,2	16	13,9
Mezun Olduğu Lise				
Düz Lise	11	7,1	44	38,3
Anadolu/Fen Lisesi	136	88,3	63	54,8
Meslek Lisesi	3	1,9	3	2,6
Diğer	4	2,6	5	4,3
Yurt Dışında Bulunma				
Evet	1	0,6	19	16,5
Hayır	153	99,4	96	83,5
Farklı Kültürden Arkadaş				
Evet	77	50,0	81	70,4
Hayır	77	50,0	34	29,6
Savaş Mağduru Bireylere Bakış Açısı				
Olumlu	14	9,1	15	13,0
Olumsuz	140	90,9	100	87,0
Toplam	154	100	115	100

Öğrencilerin savaş mağduru bireylere bakış açıları incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin %57,8'i kararsız, 32,5'i olumsuz bakış açısına, dördüncü sınıf öğrencilerinin %54,8'i kararsız %32,2'si olumsuz bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir.

Birinci sınıf öğrencilerinin 92,9'u, dördüncü sınıf öğrencilerinin %98,3'ü savaş mağduru bireylerin hastalık oranlarını arttırdığını düşünmektedir. Diğer verilere ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Araştırmanın modelinde kullanılan her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni bir bütün olarak anlamlı bir şekilde açıklayıp açıklamadığı Tablo 3'te gösterilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde bağımlı değişken olarak belirlenen olumlu bakış açısı üzerinde bağımsız değişkenlerden savaş mağduru bireylere serbest dolaşma hakkı verilmesi ve kültürel zenginleşmeye katkı sağlama düşüncesinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Birinci sınıf öğrencilerinin savaş mağduru bireylere olumlu bakış açısı ile bireylere serbest dolaşma hakkının verilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %4,8'dir (Nagelkerke's $R^2=0,48$). Bu sonuç bakış açısındaki değişimlerin %4,8'inin savaş mağduru bireylere serbest dolaşma hakkı verilmesi düşüncesi ile açıklandığını göstermektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin savaş mağduru bireylere bakış açısı ile kültürel zenginleşmeye katkı sağlama düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %5,0'dır (Nagelkerke's $R^2=0,50$). Bu sonuç savaş mağduru bireylere bakış açısındaki değişimlerin %5'inin kültürel zenginleşmeye katkı düşüncesi ile açıklandığını göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 2. Öğrencilerin Savaş Mağduru Bireylere Yönelik Düşünceleri, İzmir, 2017

Savaş Mağduru Bireylere İlişkin Düşünceleri Belirlemeye Yönelik Sorular	1. Sınıf				4. Sınıf			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Savaş mağduru bireyler hiçbir önlem alınmadan ülkeye kabul edilmeli mi?	0	0	154	100	1	0,9	153	99,1
Savaş mağduru bireyler ülkede serbestçe dolaşma hakkına sahip olmalı mı?	39	25,3	115	74,7	20	17,4	134	82,6
Şehirde serbestçe dolaşan savaş mağduru bireyler yerli halka zarar veriyorlar mı?	131	85,1	23	14,9	87	75,7	67	24,3
Savaş mağduru bireyler suç oranlarını artırıyor mu?	135	87,7	19	12,3	97	84,3	57	15,7
Savaş mağduru bireyler hastalık oranlarını artırıyor mu?	143	92,9	11	7,1	113	98,3	2	1,7
Savaş mağduru bireyler işsizlik oranlarını artırıyor mu?	140	90,9	14	9,1	112	97,4	3	2,6
Savaş mağduru bireylerin trafik sorununa neden olduğunu düşünüyor musunuz?	88	57,1	66	42,9	78	67,8	37	32,2
Ülkemizde savaş mağduru bireylere vatandaşlık hakkı verilmeli mi?	41	26,6	113	73,4	14	12,2	101	87,8
Savaş mağduru bireyler ülkemizde oturma izni, konut edinme hakkına sahip olmalı mı?	74	48,1	80	51,9	56	48,7	59	51,3
Savaş mağduru bireyler ülkemizde iş yeri açma hakkına sahip olmalı mı?	67	43,5	87	56,5	47	40,9	68	59,1
Savaş mağduru bireyler ülkemizde sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanıyor mu?	95	61,7	59	38,3	92	80,0	23	20,0
Savaş mağduru bireyler ülkemizde eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanıyor mu?	94	61,0	60	39,0	71	61,7	44	38,3
Savaş mağduru bireylere yardımda bulundunuz mu?	54	35,1	100	64,9	62	53,9	53	46,1
Savaş mağduru bireylere yapılan yardımlar yeterli mi?	69	44,8	85	55,2	56	48,7	59	51,3
Savaş mağduru bireylere yapılan yardımlar yerine ulaşıyor mu?	75	48,7	79	51,3	57	49,6	58	50,4
Savaş mağduru bireylerin ulusal kültür için tehdit olduğunu düşünüyor musunuz?	107	69,5	47	30,5	97	84,3	18	15,7
Savaş mağduru bireylerin ülkenin kültürünü zenginleştirdiğini düşünüyor musunuz?	37	24,0	117	76,0	19	16,5	96	83,5

Tablo 3. Öğrencilerin Savaş Mağduru Bireylere Bakış Açısını Etkileyen Faktörlerin Karşılaştırılması, İzmir, 2017

Değişkenler	Savaş Mağduru Bireylere Olumlu Bakış Açısı			
	1.Sınıf		4. Sınıf	
	OR (%95 CI)*	p	OR (%95 CI)*	p
Farklı Kültürden Arkadaş	1,27 (0,291-5,501)	0,753	0,62 (0,104-3,625)	0,592
Siyasi Tutum	0,21 (0,042-1,022)	0,053	0,18 (0,032-0,996)	0,049
Serbest Dolaşma Hakkı Verilmesi	0,08 (0,014-0,417)	0,003*	0,46 (0,083-2,528)	0,371
Yerli Halka Zarar Verme	0,67 (0,099-4,529)	0,681	4,60 (0,935-22,63)	0,060
Kültürel Tehdit	1,96 (0,338-11,314)	0,454	2,70 (0,401-18,11)	0,307
Kültürel Zenginleşme	0,29 (0,058-1,399)	0,122	0,07 (0,014-0,377)	0,002*
Nagelkerke R ² = 0,48 Hosmer-Lemeshow = 0,000		Nagelkerke R ² = 0,50 Hosmer-Lemeshow = 0,000		

*Lojistik Regresyon, **p<0,05

TARTIŞMA

Savaş mağdurları, ülkelerinde yaşanan çatışmalar ve savaş ortamı nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalmışlar, yerleştikleri bölgelerde barınma, iş, eğitim, sağlık, dil farklılığı, kültürel çatışma gibi çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Yaşanan bu zorluklar savaş mağdurlarını etkilemekle birlikte bölge halkında bu bireylere karşı önyargı oluşmasına ve olumsuz tutum gelişmesine neden olmaktadır. Çalışma verileri öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun savaş mağduru bireylere olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir (Tablo 1). 2016 yılında yürütülen “Mülteciler Araştırması” raporunda da Türkiye’de mültecilere karşı olumlu algının %29, olumsuz algının ise %64 olduğu bildirilmiştir (15). Savaş mağdurlarına yönelik olumsuz bakış açısının en önemli nedeni olarak yerel halk ile yaşanan dil farklılığı olduğu belirtilmektedir (9). Akkoç ve arkadaşları (2017) sağlık çalışanlarının mülteci ve sığınmacılara sağlık hizmeti sunarken dil sorunu nedeniyle iletişim güçlüğü yaşadıklarını belirlemişlerdir

(16). Yıldırım (2019) Suriyeli mültecilere bakım veren hemşire öğrencilerin deneyimlerini incelediği çalışmasında öğrencilerin iletişimde önemli sorunlar yaşadığını, tercüman olmadan anlamadıklarını, Arapça bilen arkadaşlarından destek aldıklarını belirtmiştir (17). Literatürde savaş mağdurlarının nüfus oranlarının hızla artması, demografik ve etnik dönüşüm, mezhep farklılıkları, savaş mağdurlarının ekonomik yük olarak algılanmasının da güvensizliği ve olumsuz tutumu arttırdığı ifade edilmektedir (18). Gülyaşar (2017) ülkemizdeki olumsuz tutumun ekonomik ve kültürel nedenlerden kaynaklı olduğunu belirtirken, bazı araştırmacılar savaş mağdurlarının bir tehdit unsuru olarak görüldüğü için olumsuz tutumun yaygın olduğunu bildirmişlerdir (10, 19-21). Çalışma verileri ve literatür bulguları doğrultusunda savaş mağdurlarının nüfus oranının artmasının ve ekonomik problemlerin öğrencilerin olumsuz bir tutum içerisinde olmalarına neden olduğu söylenebilir.

Öğrenciler savaş mağdurlarının ülkede serbest

dolaşma hakkına sahip olmaması gerektiğini, yerli halka zarar verdiklerini, suç, işsizlik oranlarını arttırdıklarını, iş yeri açma, konut edinme hakkına sahip olmamaları gerektiğini ve eğitim olanaklarından yeterince yararlandıklarını düşünmektedir. Literatürde konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde halkın savaş mağdurlarının güvenlik sorunu oluşturduğunu, şiddet oranlarını, işsizliği artırdığını, çevreyi ve sağlık koşullarını olumsuz yönde etkilediğini düşündüğü belirtilmektedir (23-26). Ayrıca yerel halk, savaş mağdurlarının ülkede ekonomik ve beşeri sorunlara neden olduğunu, yerleştikleri bölgelerde konut kiralılarının, tüketim ürünlerinin ve çevre kirliliğinin artmasına neden olduğunu düşünmektedir (25,27). Durgun ve Aydın (2018) Kahramanmaraş'ta yerel bölge halkının savaş mağdurlarının iş yeri sahibi olmalarını olumsuz karşıladığını belirtmiştir (28). Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO)'nun yaptığı araştırmada da Suriyeli mültecilerin Türklerin işlerini elinden aldığı düşününlerin oranı yüzde 56,1'dir (23). Tunç (2015) çalışmasında halkın demografik açıdan kaygı duyduğunu, özellikle iş kaybetme ve gelir kaybı kaygısı yaşadıklarını, ev fiyatlarının yükselmesine bağlı olarak ekonomik kaygı duyduklarını ifade etmiştir (3). Temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan savaş mağdurlarının düşük ücretleri kabul etmesi, barınacak yer bulamayanların sokaklarda yaşaması ve para kazanamayanların illegal yollara başvurmaları, sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar, medyada yer alan olumsuz haberler ve şiddet olaylarının hem öğrenci popülasyonu hem de toplumumuzun olumsuz bir tutum geliştirmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Öğrenciler arasında savaş mağdurlarının ülkemizde hastalık oranlarını artırdığını ve sağlık hizmetlerinden yeterince yararlandığını düşünenlerin oranı oldukça yüksektir. Durgun ve Aydın (2018) çalışmalarında halkın savaş mağdurlarının hastanelerde yoğunluğa neden olduğunu ve bu nedenle kendilerinin sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamadıklarını, onlar için ayrı kurulan merkezlerde sağlık hizmeti almaları gerektiğini düşündüğünü belirtmişlerdir

(28). Küçükkendirci ve Batı (2020) sağlık çalışanlarının mülteci ve sığınmacılara bakış açısını inceledikleri çalışmalarında katılımcıların %58,6'sı göçmenlerin toplumun sağlığını olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir (29). Hastanelerde acil servislerde yaşanan yoğunluklar, elimine edilmiş hastalıkların yeniden görülmesi gibi nedenler toplum sağlığının olumsuz yönde etkilendiği düşüncesine sebep olmaktadır. Göç alan toplumlarda göçmenlerin sosyal hizmetlere yük getirdiği, kamu harcamalarını arttırdığı, hizmetlerde aksamalara neden olduğu düşüncesi hakimdir (3). Sağlık hizmet sunumunda primer rol alacak olan hemşirelik öğrencilerinin de hastanelerde yaşanan yoğunluk, hasta profili, hastalık insidanslarında ki değişimler nedeniyle savaş mağdurlarının hastalık oranlarını arttırdığını ve sağlık hizmetlerinden yeterince yararlandığını düşündüklerini söyleyebiliriz.

Öğrenciler savaş mağdurlarına yapılan yardımların yeterli olmadığını ancak sunulan yardımların yerine ulaştığını düşünmektedir. Savaş mağdurlarına yardımda bulunan öğrenci oranı birinci sınıf öğrencilerinde daha yüksek bulunmuştur. Durgun ve Aydın (2018) çalışmalarında yerel halkın savaş mağdurlarına yapılan yardımların yeterli hatta bazı yardımların çok fazla olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmıştır (28). Çimen ve ark. (2018) üniversite öğrencilerinin, sığınmacılar yerine ülkemizde yardıma muhtaç olan bireylere yardım edilmesi gerektiğini düşündüklerini saptamıştır (30). Literatürde de savaş mağdurlarına sunulan imkanlar nedeniyle yerel halkın rahatsızlık duyduğu belirtilmiştir (26, 31). Bu sonuçların ekonomik kaygılar ve sosyal hizmetlere yük getirdiği düşüncesi nedeniyle oluştuğu düşünülebilir.

Öğrenciler savaş mağdurlarının ülkenin kültürünü zenginleştirmedeğini, ulusal kültür için bir tehdit oluşturduğunu düşünmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin savaş mağdurlarının kültürel zenginleşmeye katkı sağlama düşüncesinin bakış açılarını etkilediği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde savaş mağdurlarının yoğun olarak bulunduğu alanlarda yapılan çalışma sonuçlarında

da bölge halkının mülteciler ile ciddi bir kültürel farklılık olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşmıştır (23, 32). Ankaralı ve ark. (2017) çalışmalarında “sığınmacıların var olan toplum düzenini bozup, toplumunuzda kültür çatışmasına sebep olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna evet cevabı verenlerin oranının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (33). Birinci sınıf öğrencilerinin savaş mağduru bireylere serbest dolaşma hakkının verilmesi düşüncesinin bakış açılarını etkilediği belirlenmiştir. Ankaralı ve ark. (2017) çalışmalarında da sığınmacıların halkın içine karışması sizi rahatsız ediyor mu sorusuna evet cevabı verenlerin oranının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (30). Çiftçi ve ark. (2018) Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve Suriyelilerle birlikte yaşama konularında çiftçi ve işsiz grupların daha olumlu tutuma sahipken; ev hanımı ve öğrenci meslek gruplarının daha olumsuz tutuma sahip olduğunu saptamışlardır (34). Bu sonuçlar öğrencilerin farklı kültürden bireyleri tehdit olarak algıladıklarını, vatandaşlık hakkı verilmesi düşüncesinin olumsuz bir algıya sebep olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik öğrencilerinin genel olarak savaş mağdurlarına karşı olumsuz bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu savaş mağdurlarına yardım edilmesi, bazı sosyal hizmetlerden yararlanması gerektiğini düşünmekte ancak vatandaşlık hakkı, iş yeri açma izni, oturma izni gibi imkanların verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca ülke için kültürel tehdit olarak görenlerin oranı da yüksektir. Toplumumuzda savaş mağdurlarının ülkenin ekonomik yapısı için potansiyel bir tehlike oluşturduğu; suç oranlarını arttırarak toplumun huzurunu bozduğu, ülkemizin sağlık, eğitim ve demografik yapısı için tehlike oluşturduğu düşüncesi yaygındır. Savaş mağdurlarına olumlu bir tutum geliştirilebilmesi için var olan problemlerin çözümlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda dil probleminin, ekonomik alanda ve sosyal hizmetlerin sunumunda yaşanan aksaklıklara yönelik düzenlemelerin yapılmalıdır. Ayrıca gerek savaş mağdurlarının gerek toplumun iyilik halinin ve mutluluğunun sürdürülebilmesi

için hemşirelik öğrencilerine dünya görüş ve perspektiflerini genişleterek farklı kültürden bireylere bakım verme, yardımcı olma, etkili iletişim teknik ve becerileri öğretilmelidir.

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Öğrencilerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Yazar katkıları:

Araştırma dizaynı: EKK, EA, MA

Veri Toplama: EA, EKK

Veri Analizi: EA, EKK

Makale Yazımı: EKK, EA, MA

Teşekkür

Çalışmaya katılan bütün öğrencilerimize teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Korkmaz AÇ. Sığınmacıların Sağlık ve Hemşirelik Hizmetlerine Yarattığı Sorunlar; Sağlık ve hemşirelik yönetimi dergisi, 2014; 1(1): 37-42.
2. Ataman H. Mülteci mi, Sığınmacı mı, Misafir mi? Görüş Dergisi, 2015; 88, İstanbul.
3. Tunç AŞ. Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. Tesam Akademi Dergisi, 2015; 2(2): 29-63.
4. İç İşleri Bakanlığı, 2019. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/>
5. Boyraz Z. Türkiye'de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler; Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, 2015; 7(2): 33-58
6. Memiş H. İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2015; 14(52): 100-114.
7. Kurtuluş B. Savaşın Mağdurları: Türkiye'nin Suriyeli "Misafirleri", Electronic Journal of Political Science Studies, 2015; 6(2): 45-60.
8. Parlak B, Şahin AU. "Türkiye İltica ve Göç Mevzuatının Coğrafi Kısıtlama Uygulaması Yönünden Analizi", Tesam Akademi Dergisi - Turkish Journal of TESAM Academy, 2015; 2 (2): 65-79.
9. Oytun O, Gündoğar SS. Suriyeli Sığınmacıların

Türkiye'ye Etkileri Raporu. ORSAM- TESEV Rapor No: 195, 2015; Ankara.

10. Güney Ü, Konak N. Bolu'da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 2016; 4(2): 113-133.

11. Acar CB, Sandıklı M, Mücaz Z, Ülger Z, Torun P. "İstanbul'da Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: İhtiyaç Analizi Raporu". İstanbul: Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 2015.

12. ICN Code of Ethics for Nurses - International Council of Nurses Erişim Tarihi: 20.03.2019 Erişim Adresi: www.icn.ch/who-we-are/code-of-ethics-for-nurses/.

13. Öztürk E, Öztaş D. Transkültürel Hemşirelik. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 293-300.

14. Temel AB. Kültürlerarası Hemşirelik Eğitimi. Atatürk Üniversitesi hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2008; 11:2.

15. Uslu N. "Mülteciler Sorunu Dünyayı Böldü", BAREM Research, 2016. <http://www.barem.com.tr/multeciler-sorunu-dunyayi-boldu/>. Erişim Tarihi 01.08.2019.

16. Akkoç S, Tok M, Hasıripi A. Mülteci ve sığınmacı hastalara sağlık hizmeti sunulurken sağlık çalışanlarının yaşadığı sorunlar. Health Care Acad J, 2017; 4 (1): 23-27.

17. Yıldırım GJ. Mültecilere bakım veren hemşire öğrencilerin deneyimleri: olgu bilim çalışması. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 2019; 28 (4): 264-27.

18. Tümeğ D. Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı / Mülteci Algısı Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri. Türksam Yayınları Ankara, Nisan 2018.

19. Gülyaşar M. Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 2017; 7(13): 676-705.

20. Paksoy AF, Şentöregil M. Türk basınında Suriyeli sığınmacılar: İlk beş yılın analizi (2011-2015). Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 2018; 11(1): 237-256.

21. Saçan S, Cizdan G, Tabak Hikmet D. Aydın halkının Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısının incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2017; 1(1): 28-38.

22. Sandal EK, Hançerkıran M, Tıraş M. Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 2016; 15(2): 461-483.

23. Erdoğan MM. Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul Ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2014.

24. Çetin S. İzmir'deki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2017.

25. Döner, H. Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2016.

26. Topkaya, Y, Akdağ H. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016; 7(1): 767-786.

27. Ünal, S. Türkiye'nin beklenmedik konukları: "öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. Journal of works of Turks, 2014; 6/3: 65-89.

28. Durgun S, Aydın AH. Kahramanmaraş'taki Suriyeli Sığınmacıların Yerel Halk Tarafından Sosyo-Ekonomik ve Politik Açısından Değerlendirilmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018; 15(2): 501-526.

29. Küçükkendirci, H, Batı S. Konya'da sağlık çalışanlarının mülteci ve sığınmacılara bakış açısının değerlendirilmesi. Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020; 2(2): 28-39.

30. Çimen, LK, Quadir SE. Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2018; 7(2): 1251-1273.

31. Karataş M. Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacılar ile halk arasındaki ilişkinin incelenmesi. Göç Araştırmaları Dergisi, 2015; 1(2): 112-151.

32. Yaşar R. Kilis'te Sığınmacı Algısı Toplumsal Otizm ve Ötekileştirmenin İlk Görünümleri, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, 2014.

33. Ankaralı H, Pasin Ö, Karacan B, Tokar M, Künüroğlu M, Çaça M, Özislam ME, Şahingöz NB. Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2017; 7: 122-132.

34. Çiftçi H. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 2018; 7(3).